

คอลัมน์ “จากท่าพระจันทร์ถึงสนามหลวง”

ผู้จัดการรายวัน ฉบับวันหยุดพิเศษที่ 3 กันยายน 2541

ภัยคุกคามจากคอมมิวนิสต์

รังสรรค์ ทัศนะพรพันธุ์

ความหนาวยะเยือกจับขั้วหัวใจผม (โดยที่ผมไม่เคยรู้ว่า หัวใจผมมีขั้วหรือไม่) ตั้งแต่เช้าวันศุกร์ที่ 28 สิงหาคม 2541 เมื่อตื่นขึ้นมาพบความโกลาหลในตลาดหลักทรัพย์ Wall Street นครนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา ทั้งนี้โดยการชมรายงานข่าวทางสถานีโทรทัศน์ CNN

อาการ ‘ป่วย’ ของผมกระเดื่องขึ้นในช่วงวันเสาร์-อาทิตย์ สัปดาห์นั้น เนื่องจากตลาดหลักทรัพย์ประเทศต่างๆปิดทำการ แต่แล้วอาการของผมกลับเสื่อมทรุดลงไปอีกในวันจันทร์-อังคาร สัปดาห์ต่อมา เมื่อดัชนีตลาดหลักทรัพย์สำคัญของโลกพร้อมใจกันดิ่งลงเหว

ไม่มีกาละใดในชีวิตของผมที่มองเห็นภัยคุกคามของคอมมิวนิสต์อย่างชัดเจนมากเท่ากาละนี้ เมื่อมองย้อนหลัง ผมอดรู้สึกเสียใจมิได้ที่กาลครั้งหนึ่งผมเคยเสียเวลาต่อต้านกฎหมายคอมมิวนิสต์ บัดนี้ คอมมิวนิสต์กำลังจู่โจมศูนย์อำนาจของระบบทุนนิยมโลก ไม่เพียงแต่ Wall Street จะติดไวรัสรัสเซียเท่านั้น หากทว่าไวรัสรัสเซียยังแพร่ระบาดอย่างรวดเร็วอีกด้วย London FTSE, Tokyo Nikkei, HK Hang Seng หรือแม้แต่ Bangkok SET ล้วนแล้วแต่ติดไวรัสรัสเซีย ผู้ชำนาญการกล่าวว่า ไวรัสรัสเซียเลวร้ายยิ่งกว่า Ebola และอาจจะอยู่ในระดับน้องๆของ HIV

เมื่ออาณาจักรโซเวียตล่มสลายและกำแพงเบอร์ลินพังทลายนับแต่ปี 2532 เป็นต้นมา นักวิชาการทุนนิยมพากันร้องไชโย บางคนดังเช่นฟรานซิส ฟูกูยามา (Francis Fukuyama) ถึงกับกล่าวถึง ‘ปลายทางของประวัติศาสตร์’ (The End of History) เพราะการที่ประเทศสังคมนิยมพากันเดินบนเส้นทางทุนนิยม ฟังฟังกลไกราคาในการแก้ไขปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจมากขึ้น หรืออย่างน้อยที่สุดเลือกระบบสังคมนิยมแบบตลาด (Market Socialism) แสดงให้เห็นถึงชัยชนะของระบบทุนนิยมที่มีต่อระบบสังคมนิยมและคอมมิวนิสต์

ผมจำได้ดีว่า ในช่วงเวลาเกือบทศวรรษที่ผ่านมา โลกของนักวิชาการฝ่ายซ้าย มีแต่ความเหงาหงอย เกือบทุกคนเหินห่างเรื่อง ‘เราแพ้แล้วแม่จ๋า’ บทละครมุกกลับของ ‘นายผี’ อยู่เคียงข้างหัวใจ วารสารวิชาการฝ่ายซ้ายตกอยู่ในสภาพดังกล่าวนี้ ลางคนตั้งคำถามว่า โลกมนุษย์

ไม่มีเส้นทางการพัฒนาเส้นทางอื่นนอกเหนือจากเส้นทางทุนนิยมอีกแล้วหรือ ทุกแห่งหนมีแต่คำว่า Liberalization ตั้งแต่ Trade Liberalization จนถึง Financial Liberalization โดยไม่นำพาต่อ Political Liberalization มีเี่ยงต้องกล่าวถึง Deregulation, Privatization และ Stabilization

ผมจำได้ดีว่า ในทศวรรษเดียวกันนี้ ระบบเศรษฐกิจไทยติดไวรัสทุนนิยมด้วยกลุ่มขุนนางนักวิชาการไทยพากันท่องสูตรสำเร็จ Liberalization, Deregulation, Privatization และ Stabilization หรือที่ภาษาภายในของคณาธิการโลกและกองทุนการเงินระหว่างประเทศเรียกกันว่า *Four-ations* สยามรัฐนาวาถูกชักจูงไปสู่การเป็น NICs ด้วยสูตรสำเร็จดังกล่าวนี้

แต่แล้วความมหัศจรรย์ทางเศรษฐกิจของเอเชียตะวันออก (East Asia Economic Miracle) กลับแปรเป็นความอับปางทางเศรษฐกิจนับตั้งแต่ปี 2539 เป็นต้นมา โลกของนักวิชาการฝ่ายซ้ายกลับฟื้นคืนชีพและมีชีวิตชีวาชนิดที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน เศรษฐกิจทุนนิยมอับปางที่ละประเทศสองประเทศ นับตั้งแต่ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ฟิลิปปินส์ ไทย อินโดนีเซีย และมาเลเซีย โดยที่ประเทศ 'คอมมิวนิสต์กลับใจ' ดังเช่นรัสเซียต้องเผชิญภาวะอับปางยิ่งกว่าประเทศอื่นใด แม้แต่ปรากฏการณ์สำคัญของระบบทุนนิยมโลกในเอเชียตะวันออกดังเช่นฮ่องกง ต้องเผชิญการสันคลอนอย่างรุนแรง

บัดนี้ นักวิชาการฝ่ายซ้ายกำลังตระเตรียมต้นฉบับ 'ปลายทางของประวัติศาสตร์' (The End of History) โดยกล่าวถึงจุดจบของระบบทุนนิยม พร้อมทั้งจัดการแสดงละครเรื่อง 'เราชนะแล้ว แม่จ๋า'

เมื่อสหภาพโซเวียตและยุโรปตะวันออกละทิ้งเส้นทางสังคมนิยมเมื่อต้นทศวรรษ 2530 นั้น ผู้เชี่ยวชาญทุนนิยมจากสหรัฐอเมริกาและยุโรปตะวันตกพากันตบเท้าเข้าไปในประเทศเหล่านี้ เพื่อให้คำแนะนำในการดำเนินนโยบายเพื่อปรับเส้นทางการพัฒนาของบรรดาประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจในช่วงการเปลี่ยนผ่าน (Transitional Economies) เหล่านี้ วิชาที่เกี่ยวกับการดำเนินนโยบายที่สำคัญ ก็คือ ควรจะปรับเส้นทางการพัฒนาชนิดค่อยเป็นค่อยไป (Gradualism) หรือควรจะปรับเส้นทางการพัฒนาชนิดเปลี่ยนหัวโดยฉับพลัน ผู้นำคนหนึ่งของสำนักความคิดหลังนี้ คือ ศาสตราจารย์เจฟฟรีย์ แซ็กส์ (Jeffrey Sachs) เปรียบเทียบการปรับเส้นทางการพัฒนากับการรักษาโรคประสาท ผู้ป่วยโรคประสาทอาจรักษาหายได้ด้วยการใช้ไฟฟ้าช็อคชนิดใด การปรับเส้นทางการพัฒนาควรจะเป็นไปโดยฉับพลันชนิดเปลี่ยนหัวฉับนั้น ด้วยเหตุดังนี้ Shock Therapy กลายเป็นวิธีการในการเยียวยาประเทศที่ติด 'โรคสังคมนิยม' หรือ 'โรคคอมมิวนิสต์'

ในทัศนะของศาสตราจารย์เจฟฟรีย์ แซ็กส์ การที่รัสเซียและประเทศต่างๆ ในยุโรปตะวันออกมีอาการร่อแร่ และเศรษฐกิจทำท่าล้มสลาย เป็นเพราะ Shock Therapy ที่ใช้น้อย

เกินไป หากมีการใช้ไฟฟ้าช็อคแรงกว่าที่เป็นมา ประเทศเหล่านี้จะไม่ต้องเผชิญวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจอันเกิดจากการเปลี่ยนเส้นทางของระบบเศรษฐกิจมากดังที่ปรากฏ

ไม่ว่าทักษะของศาสตราจารย์แซ็กส์จะถูกต้องหรือไม่ก็ตาม เมื่อเศรษฐกิจรัสเซียทำท่าล่มสลาย และเงินรูเบิลของรัสเซียถูกโจมตี รัสเซียสามารถผลิตไวรัสที่เรียกกันว่า 'ไวรัสรัสเซีย' และปล่อยให้แพร่ระบาดไปทั่วโลก จนไวรัสรัสเซียปรากฏทุกมุมโลก มนุษย์โลกในช่วงปลายเดือนสิงหาคม 2541 จึงอดมด้วยความโกลาหล ภาวะโกลาหลยังคงสืบต่อมาถึงต้นเดือนถัดมา การโจมตีของไวรัสรัสเซียทำให้ระบบทุนนิยมโลกอ่อนแอลงไปเป็นอันมาก จนใครๆก็ถึงระบบสังคมนิยม โดยที่บางอาจนึกถึงระบบคอมมิวนิสต์

ความเข้มแข็งของไวรัสรัสเซียอาจทำให้ชาวรัสเซียหวนกลับไปนิยมนายมิเกล กอร์บาชอฟ (Mikhail Gorbachev) ประธานาธิบดีผู้ริเริ่มนโยบาย Perestroika, Glasnost และแนวทางเสรีนิยมทางเศรษฐกิจ ซึ่งครั้งหนึ่งถูกกล่าวหาว่าเป็นต้นตอที่ทำให้อาณาจักรโซเวียตล่มสลาย อันเป็นเหตุให้ชาวรัสเซียเสื่อมความนิยมนายกอร์บาชอฟ รัสเซียเพียรพยายาม 'ส่งออก' ระบบคอมมิวนิสต์มาเป็นเวลาช้านานตั้งแต่ปี 2460 แต่ประสบความสำเร็จไม่มากนัก พลันที่รัสเซียละทิ้งเส้นทางของระบบเศรษฐกิจเดิมไม่ถึงทศวรรษ รัสเซียก็สามารถ 'ส่งออก' ไวรัสรัสเซียไปก่อนกักระบบทุนนิยมโลกถึง Wall Street

ในขณะที่ผมเขียนบทความนี้ พรรคคอมมิวนิสต์รัสเซียกำลังขัดขวางมิให้นายวิกเตอร์ เซอร์โนเมอร์ดิน (Viktor S. Chernomyrdin) ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีตามข้อเสนอของประธานาธิบดีบอริส เยลต์ซิน (Boris N. Yeltsin) หากการขัดขวางประสบผล เศรษฐกิจรัสเซียจะยิ่งล่มสลายมากกว่าที่เป็น และไวรัสรัสเซียจะแผ่กระจายมากกว่าที่ปรากฏในช่วงปลายเดือนสิงหาคม 2541

ไม่มีกาละได้อีกแล้วที่ภัยคุกคามจากคอมมิวนิสต์ทั้งพรรคคอมมิวนิสต์รัสเซียและไวรัสรัสเซีย จะน่าเกรงขามมากกว่าเท่ากาละนี้

ผู้นำโลกทุนนิยมหละหลวมมิได้ตรวจสอบตนเองและหลงระเหิงกับชัยชนะจอมปลอมมาเกือบทศวรรษ ในประการสำคัญ มิได้ตระหนักว่า ระบบทุนนิยมโลกมีพันธมิตรด้านกลับของฝ่ายคอมมิวนิสต์ บรรดาผู้บริหาร Hedge Funds ที่ใช้เงินกองทุนในการเก็งกำไรซื้อขายเงินตราสกุลต่างๆ แม้จะเป็นผู้ปฏิบัติงานของโลกทุนนิยม แต่เป็นพันธมิตรด้านกลับของฝ่ายคอมมิวนิสต์ ด้วยการโจมตีค่าของเงินตราสกุลต่างๆ ความโกลาหลทางเศรษฐกิจปรากฏเป็นระลอกๆ และตามมาด้วยความโกลาหลทางการเมืองและสังคม

โลกอาจมาถึง 'ปลายทางของประวัติศาสตร์' และนักวิชาการฝ่ายซ้ายอาจเตรียมเขียนต้นฉบับ เพื่อโต้กับฟรานซิส ฟูกูยามา แต่คอยแล้วคอยเล่า โลกอาจไปไม่ถึง 'ปลายทางของ

ประวัติศาสตร์' สักที การคอยเห็น 'ปลายทางของประวัติศาสตร์' ยากเย็นกว่าการคอยเห็นกันบึ่งของเศรษฐกิจไทยมากนัก ข้อเท็จจริงอาจปรากฏว่า นักวิชาการทั้งฝ่ายซ้ายและฝ่ายขวาต่างไม่มีโอกาสเห็น 'ปลายทางของประวัติศาสตร์' ของกันและกัน ทั้งนี้เนื่องจากระบบทุนนิยมและระบบสังคมนิยมอาจปรับตัวเข้าหากันตามคำทำนายของ Convergence Theory นั้นเอง